

GETTY

Les invisibles del cànon

Quan Harold Bloom va publicar 'El cànon occidental' l'any 1994 es va qüestionar si aquella tria masculina, blanca i heterosexual feia algun servei. Un quart de segle després encara hi ha la voluntat d'invisibilitzar les dones per part de molts autors

◆◆◆◆◆ M. Àngels Cabré

Fa ben poc, en aquestes mateixes pàgines, Jordi Nopca comentava el darrer llibre de Nuccio Ordine publicat aquí, *Clàssics per a la vida* (Quaderns Crema / Acantilado). Després de *La utilitat de l'inútil* –que defensava el valor dels sabers humanístics en un món guiat per “la lògica del benefici”–, el nou títol d'Ordine recull els comentaris d'alguns dels seus clàssics preferits. Tots dos llibres tenen interès, per descomptat, encara que tots dos llibres tenen una cosa en comú que no és precisament defensar les humanitats.

Quan l'altre dia Ordine va venir a Barcelona per presentar el seu llibre i conversar a la Pedrera amb Jordi Savall, vaig tenir oportunitat de preguntar-li per aquest tret comú dels seus llibres i ho vaig fer en aquests termes: “Vostè va publicar *La utilitat de l'inútil* i ara publica un llibre en què entre una cinquantena d'autors només hi apareix una autora, Marguerite Yourcenar, que, per cert, va publicar una primera novel·la que es diu *Alexis o el tractat del combat inútil*. ¿Pot resultar útil un llibre com el seu?” A qui m'acusí d'haver estat poc diplomàtica li diré que la pregunta hauria pogut ser encara més punyent. Agafat en fora de joc, el professor Ordine va fer el possible per respondre'm amb dignitat, encara que sense èxit.

En un intent per justificar l'absència de dones al seu llibre, va cometre tots els errors que cometen aquells a qui se'ls pregunta per l'absència de dones en els seus treballs destinats a determinar el que és realment important. En primer lloc va mencionar que ell no feia servir la calculadora –pilotes fora!–, després va al·ludir a la seva predilecció per algunes autores –que no apareixien al seu llibre per casualitat– i, finalment, va recordar que la cita inicial del llibre era d'una dona, la mateixa Yourcenar, cosa que li atorgava un plus de protagonisme. Per acabar-ho d'adobar va posar l'accent en els molts fragments escrits per homes en què es parlava de dones i en els quals fins i tot se les defensava. Una justificació en tota regla del *mansplaining*: el punt de vista de les dones explicat pels homes, que, en conseqüència, no les necessiten per a res. Sincerament, hauria estat més senzill confessar que a ell la literatura feta per dones li interessa ben poc.

Potser hauria apreciat més una resposta bel·ligerant en la línia de la que em va donar un altre professor de literatura i crític –en aquest cas local– interrogat per la mateixa qüestió: em va dir que les dones som unes pesades i que cada cop volem més; he de suposar que es referia a més espai. I sí, naturalment que volem més espai, el que calgui fins a

“**L'ODI MÉS LLARG DE LA HISTÒRIA ÉS L'ODI A LES DONES, DIU ANDRÉ GLUCKSMANN**”

assolir el que ens correspon. En la mateixa línia es troba la resposta que el metre noranta que fa l'escriptor Karl Ove Knausgård li va etzibar a Siri Hustvedt, també escriptora i d'altura més que considerable –físicament i literàriament parlant–. Entrevistant-lo a Nova York davant d'un públic ben nodrit, Hustvedt va voler saber per què en el primer volum de *La meua lluita*, ple d'influències culturals, només en citava una de femenina, Julia Kristeva. “Les dones no són competència”, va contestar Knausgård, volent dir que jugaven en una altra lliga.

Ja als anys noranta Harold Bloom va escriure *El cànon occidental*, que va tenir uns anys d'hegemonia en el món cultural i que, com els llibres de Nuccio Ordine, també va néixer com un crit d'alarma davant la mort imminent de les humanitats. A molts va fer qüestionar-nos si aquell cànon masculí, blanc i heterosexual ens feia algun servei o no ens en feia cap. No és que no inclogués dones –n'hi ha algunes, sí–, però, per posar un exemple, no cita ni una sola autora llatinoamericana. Si entenem que un cànon implica sistematització i permanència, donar poc espai a les dones en un llibre és no donar-lo en molts llibres que venen després. Així que, sovint, quan tinc entre les mans un llibre que passa per ser un petit o un gran cà-

non literari, no puc evitar recordar aquesta frase d'André Glucksmann: “L'odi més llarg de la història, més mil·lenari encara i més planetari que el del jueu, és l'odi a les dones”. Trobo que és una manera molt contundent d'explicar la llarga tradició misògina, que des de temps ja llunyans ha planat especialment sobre les dones que han fet coses que tradicionalment han estat potestat dels homes, com per exemple escriure. Ajuda molt a entendre l'absència quasi total de dones en aquests vademècums o biblies laiques que per rescatar les humanitats les glossen mirant al passat i no al futur.

Esclar que no només són els homes els que insisteixen a ratificar el prestigi masculí en detriment del femení, el pes dels homes en detriment del de les dones. Passejant l'altre dia pel Museu de Belles Arts de Bilbao vaig poder visitar la col·lecció d'art d'Alicia Koplowitz. Una bona representació d'obres de Goya, Toulouse-Lautrec, Schiele, Picasso, Bacon, Tàpies i un munt d'artistes més, tots ells homes –amb l'excepció de tres dones–. A la darrera sala, davant per davant d'un Barceló que ocupava un pany sencer de paret, una petita aranya a terra signada per Louise Bourgeois. L'aranya, com Penèlope, espera el seu torn mentre teixeix laboriosament. ◆◆